

sætning og Produktion, der giver de mindste totale Gennemsnitsomkostninger.

En større og elementær Fejl er det, at Forfatteren paastaar og tilmed gentager — som ovenstaaende Citat og Referat viser det — at de laveste totale Gennemsnitsomkostninger opnaas for den Mængde, der svarer til Skæringspunktet mellem Gennemsnitsomkostningskurven for Salget og Gennemsnitsomkostningskurven for Produktionen. Hvis dette var Tilfældet, og hvis Virksomheden netop producerede og afsatte nævnte Mængde, havde Forfatteren ganske kunnet spare sig sine Meditationer andetsteds i Bogen over, hvor stor en Andel Salgsomkostningerne udgør af de samlede Omkostninger. Andelen vilde have været nøjagtig 50 pCt. Det kan selvfølgelig hænde, at Punktet B fundet som Abscisse til Skæringspunktet svarer til de totale Omkostningers Minimum; men nogen generel Lov er det langt fra. Generelt kan der derimod siges, at Minimum for de totale Gennemsnitsomkostninger svarer til den Mængde, for hvilken de to i Figuren afbildede Kurvers Hældninger nominelt er lige store og reelt har modsat Fortegn.

Det forekommer mig, at Brugen af grafiske Fremstillinger i al Almindelighed ingen Nytte gør, naar Problemet, der behandles, ikke er mere indviklet end i det foreliggende Tilfælde, og direkte skadeligt bliver den, naar Fremstillingen oven i Købet er forkert. Det Forfatteren bruger næsten 3 Sider (includerende to grafiske Fremstillinger) til, kan udtrykkes saaledes: De nødvendige Betingelser for at opnaa Minimum for de *totale* Gennemsnitsomkostninger er, at den først afledede af Gennemsnitsomkostningsfunktionen for Salget nominelt er af samme Størrelse som den først afledede af Gennemsnitsomkostningsfunktionen for Produktionen, og at de to afledede reelt har modsat Fortegn — eller kort udtrykt: Det er en nødvendig Betingelse, at den først afledede af Sumkurven (Kurven i Fig. 16) skal være Nul. D. v. s. at Stigningen i de gennemsnitlige Salgsomkostninger netop udlignes gennem en tilsvarende Nedgang i de gennemsnitlige Produktionsomkostninger.

Forfatteren skriver Side 94, at man almindeligvis i Omkostningsberegningen maa arbejde med Grænseomkostninger i Stedet for med Gennemsnitsomkostninger, og Læseren spørger derfor uvilkaarligt sig selv, hvorfor denne Metode da ikke anvendes her. Den havde givet en klarere Fremstilling af Problemet, som ogsaa kunde forstaas af Læsere, der ikke er matematisk trænet — og hvad der er det vigtigste, Fremstillingen var sandsynligvis blevet korrekt.

Bogen er paa mange Punkter velskrevet og interessant, men Læseren gør klogt i for sin egen Skyld af lægge al Autoritetstro til Side og holde sin kritiske Sans vaagen.

Mads Thomsen.

N. Elkær-Hansen: BEDRIFTSØKONOMI. Forlaget Fremad. København 1946. 143 Sider.

Det maa hilses med Glæde, at Arbejdernes Oplysningsforbund har taget Initiativet til Udgivelsen af en Bog, hvis Formaal det er at give en let tilgængelig Fremstilling af Driftsøkonomiens Problemer. En saadan Fremstilling har længe været savnet. Den hidtil foreliggende danske Litteratur om Emnet har ofte været for svær at kapere for den utrænede Læser,

sætning og Produktion, der giver de mindste totale Gennemsnitsomkostninger.

En større og elementær Fejl er det, at Forfatteren paastaar og tilmed gentager — som ovenstaaende Citat og Referat viser det — at de laveste totale Gennemsnitsomkostninger opnaas for den Mængde, der svarer til Skæringspunktet mellem Gennemsnitsomkostningskurven for Salget og Gennemsnitsomkostningskurven for Produktionen. Hvis dette var Tilfældet, og hvis Virksomheden netop producerede og afsatte nævnte Mængde, havde Forfatteren ganske kunnet spare sig sine Meditationer andetsteds i Bogen over, hvor stor en Andel Salgsomkostningerne udgør af de samlede Omkostninger. Andelen vilde have været nøjagtig 50 pCt. Det kan selvfølgelig hænde, at Punktet B fundet som Abscisse til Skæringspunktet svarer til de totale Omkostningers Minimum; men nogen generel Lov er det langt fra. Generelt kan der derimod siges, at Minimum for de totale Gennemsnitsomkostninger svarer til den Mængde, for hvilken de to i Figuren afbildede Kurvers Hældninger nominelt er lige store og reelt har modsat Fortegn.

Det forekommer mig, at Brugen af grafiske Fremstillinger i al Almindelighed ingen Nytte gør, naar Problemet, der behandles, ikke er mere indviklet end i det foreliggende Tilfælde, og direkte skadeligt bliver den, naar Fremstillingen oven i Købet er forkert. Det Forfatteren bruger næsten 3 Sider (includerende to grafiske Fremstillinger) til, kan udtrykkes saaledes: De nødvendige Betingelser for at opnaa Minimum for de *totale* Gennemsnitsomkostninger er, at den først afledede af Gennemsnitsomkostningsfunktionen for Salget nominelt er af samme Størrelse som den først afledede af Gennemsnitsomkostningsfunktionen for Produktionen, og at de to afledede reelt har modsat Fortegn — eller kort udtrykt: Det er en nødvendig Betingelse, at den først afledede af Sumkurven (Kurven i Fig. 16) skal være Nul. D. v. s. at Stigningen i de gennemsnitlige Salgsomkostninger netop udlignes gennem en tilsvarende Nedgang i de gennemsnitlige Produktionsomkostninger.

Forfatteren skriver Side 94, at man almindeligvis i Omkostningsberegningen maa arbejde med Grænseomkostninger i Stedet for med Gennemsnitsomkostninger, og Læseren spørger derfor uvilkaarligt sig selv, hvorfor denne Metode da ikke anvendes her. Den havde givet en klarere Fremstilling af Problemet, som ogsaa kunde forstaas af Læsere, der ikke er matematisk trænet — og hvad der er det vigtigste, Fremstillingen var sandsynligvis blevet korrekt.

Bogen er paa mange Punkter velskrevet og interessant, men Læseren gør klogt i for sin egen Skyld af lægge al Autoritetstro til Side og holde sin kritiske Sans vaagen.

Mads Thomsen.

N. Elkær-Hansen: BEDRIFTSØKONOMI. Forlaget Fremad. København 1946. 143 Sider.

Det maa hilses med Glæde, at Arbejdernes Oplysningsforbund har taget Initiativet til Udgivelsen af en Bog, hvis Formaal det er at give en let tilgængelig Fremstilling af Driftsøkonomiens Problemer. En saadan Fremstilling har længe været savnet. Den hidtil foreliggende danske Litteratur om Emnet har ofte været for svær at kapere for den utrænede Læser,

og ofte har den kun beskæftiget sig med en enkelt af Driftsøkonomiens Funktioner eller Hjælpediscipliner.

Den foreliggende Bog bestaar — foruden af Forordet forfattet af Arbejdernes Oplysningsudvalg — af tre Hovedafsnit: Virksomhedens Anlæg, Virksomhedens Drift, Salgspolitik og Udbyttepolitik. Bag i Bogen findes et kortfattet men udmærket Sagregister og en Fortegnelse over supplerende dansk Litteratur.

I det første Afsnit faar Læseren en kort Skildring af Virksomhedsformer, Kapitalformer, Beliggenhedsproblemet samt i Tilgift et Par Ord om »Mestergrise« og Fabrikslovgivning. Andet Afsnit er Bogens vægtigste. Den indeholder en lang Række Betragtninger, som det vil være gavnligt for Arbejderne at gøre sig fortrolige med, hvis de vil have fuld Nytte af Samarbejdsudvalgene og gøre sig Haab om at kunne øve en virkelig Indsats indenfor disse. Jeg tænker her specielt paa de Anvisninger, som Forfatteren giver m. H. t. at læse og analysere et Regnskab og drage Slutninger om en Virksomheds Økonomi ud fra dens Status og Driftsregnskab samt paa den efter Bogens Format ret udførlige Behandling, som bliver Omkostningsproblemerne til Del.

I sidste Afsnit, Salgspolitik og Udbyttepolitik, behandles Prispolitikken dels for Virksomheder, der drives efter det erhvervsøkonomiske (eller i Bogens Terminologi: privatkapitalistiske) Princip og dels for kooperative Virksomheder og offentlige Værker.

Især i dette sidste Afsnit — men ogsaa spredtvis paa de øvrige Sider i Bogen — skinner Forfatterens politiske Indstilling meget stærkt frem, og ganske uanset om man er enig i denne Indstilling eller ej, kan det ikke undgaas, at dette Forhold bevirker, at Bogen faar et stærkt Skær af Subjektivitet — som ikke pynter Faglitteratur — og at Forordets Paastand: »Her betragtes Problemerne udelukkende ud fra økonomiske Synspunkter og kun set ud fra den enkelte Virksomhed« (Fremhævelsen foretaget af Anmelderen) maa tages med nogen Forbehold. Jeg behøver i denne Forbindelse kun at henvise til Side 44 3. Linie f. o. og fremefter: »Set fra Samfundets Synspunkt . . . , eller til en Overskrift som paa Side 131: *Er Reklamen samfundsgavnlig?* Dette maa ikke forstaas som en Kritik af, at Bogen ogsaa tager samfundsmæssige Hensyn i Betragtning, tværtimod er det efter min Mening nødvendigt i Driftsøkonomien at beskæftige sig ogsaa med de samfundsmæssige Virkninger af de enkelte Virksomheders Dispositioner, men Kritikken er rettet imod, at omtalte Paastand fremsættes i Forordet samtidig med, at der i Bogen fremsættes Betragtninger, som i højere Grad hører hjemme i en politisk Diskussion end i en, som det hedder i Forordet » . . . let tilgængelig Fremstilling af de Problemer, som man møder i den enkelte Industrivirksomhed, naar den ledes saa økonomisk som muligt.«

Som megen anden populær Faglitteratur lider ogsaa denne Bog adskillige Steder af en uprecis Terminologi og Fremstilling i det hele taget. Paa Side 73 3. Linie f. o. tales der om, at Lagerbeholdninger kan være opført med en *forkert Værdi*. Man søger uvilkaarlig Oplysning om, hvad den *rigtige Værdi* da er, men en saadan Forklaring findes — af yderst gode Grunde — ikke. I det hele taget er Vurderingsproblemet ikke Genstand for den Be-

handling, som vilde have været naturlig i Forbindelse med Gennemgangen af en Virksomheds Status.

Flere Steder (Side 79 og Side 129) taler der om, at Virksomheder opkøber Patenter paa Anlægsgenstande — ikke for at nydnytte dem, men for at undgaa Tab paa det gamle Anlæg: Det er muligt, at saadant finder Sted i Praksis, men hvorfor ikke oplyse om, at i saa Fald følger nævnte Monopolvirksomheder netop ikke det privatkapitalistiske Princip om størst mulig Udbytte. Ved Afgørelsen af, hvorvidt en Virksomhed skal gaa over til nye Metoder eller et nyt Anlæg, foretages den nødvendige rationelle Kalkulation ganske uden Hensyn til det gamle Anlægs bogførte Værdi. Det vil føre for vidt at komme nærmere ind paa, hvilke Størrelser, der indgaar i en saadan Kalkulation, men saa meget kan siges, at m. H. t. det gamle Anlæg har kun Kassationsværdien i Kalkulationsøjeblikket Interesse, den bogførte Værdi er ganske irrelevant.

Adskillige Gange faar man — maaske netop p. Gr. a. en uprecis Formulering — det Indtryk, at Forfatteren ikke evner at give en klar Fremstilling af Omkostnings- og Pristeorien. I Begyndelsen af Bogens tredje Hovedafsnit læses det, at den privatkapitalistiske Virksomheds Formaal antages at være det størst mulige Udbytte, og at de afgørende Faktorer for Udbyttets Størrelse er Omkostningerne og Salgsindtægten, hvad næppe nogen vil benægte, men Fortsættelsen, at det gælder om at gøre Omkostningerne saa smaa som muligt kan i hvert Fald ikke referere sig til Totalomkostningerne, selv om Begrebets Jævnførelse med Salgsindtægten maa give Læseren Indtryk heraf.

I Bogens sidste Afsnit, hvor Forfatteren paa Side 119 nederst mener, at en Monopolvirksomhed, har Interesse i at erobre saa stort et Marked, at den kan udvide sin Produktion til det Punkt, hvor Gennemsnitsomkostningerne pr. produceret Stk. bliver mindst, savner man ogsaa en nærmere Forklaring. Alle, der har beskæftiget sig lidt med Økonomi, ved jo dog, at Monopolpunktet findes ud fra den nødvendige Betingelse, at Grænseindtægten skal være lig med Grænseomkostningerne, og at dette absolut ikke behøver at være Tilfældet ved den Produktionsstørrelse, hvor Gennemsnitsomkostningerne er mindst. Grænsebetrægtninger undgaas i det hele taget ret konsekvent og Fremstillingen lider derunder, den indeholder — og det gælder især det sidste Afsnit — for megen Taagetale og for mange svævende Forklaringer, som maaske i nogen Grad skyldes den manglende Objektivitet, men som en sagkyndig Forfatter burde have undgaaet.

Formaalet med Elkær-Hansens Bog er helt rigtigt, men adskillige Indvendinger kan rettes mod dens Indhold. Alligevel vil Bogen sikkert blive benyttet flittigt i Studiekredse, hvor man ønsker at blive introduceret i almindelig Bedriftsøkonomi. Interessen for Emnet er stor, og Muligheden for gennem en samlet Fremstilling i en populær dansk Bog at modtage Oplysning om Emnet er ikke saa stor, at man har Raad til at være alt for kræsen.

Mads Thomsen.